

Plangebied 22 (Hurdegaryp-oost, dorpsuitbreiding)

1. **Topografisch kaartblad:** 6D; **Coördinaten:** 192.425/581.175; **Omvang:** ca. 6 ha
2. **Gemeente:** Tytsjerksteradiel; **Plaats:** Hurdegaryp;
3. **Grondgebruik:** grasland
4. **Archeologische verwachting:** geheel in het noorden van het plangebied (langs de Rijksweg die ter plaatse is aangelegd op een dekzandrug en tevens is op te vatten als een middeleeuwse ontginningsas) is de verwachting hoog voor vindplaatsen uit de Steentijd (incl. Vroege Bronstijd) en uit de Middeleeuwen. In het zuiden van het plangebied, waar een met veen gevulde dobbe (pingoruïne?) grenst aan een dekzand/keileemopduiking, geldt eveneens een hoge verwachting voor vindplaatsen uit de Steentijd. Voor het overige gebied geldt een middelmatige verwachting voor vindplaatsen uit de Steentijd en een lage verwachting voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen. In het plangebied liggen geen bekende archeologische vindplaatsen.
5. **Beschrijving plangebied:** het plangebied grenst aan een westelijke uitloper van een omvangrijk dekzandgebied. Op de zuidelijke helft van de onderzochte percelen is reliëf aanwezig. Momenteel zijn alle onderzochte percelen in gebruik als grasland. Het meest noordelijke perceel langs de Rijksweg is ooit ook als bouwland of moestuin in gebruik geweest. Mogelijk is dit perceel bebouwd geweest. Hiervan is op oude kaarten echter niets terug te vinden. Het plangebied betreft een dorpsuitbreiding van Hurdegaryp. Direct ten zuiden van het plangebied heeft onlangs dorpsuitbreiding plaatsgevonden.
6. **Motivatie veldwerk:** het verkennend veldonderzoek is verricht op verzoek van de gemeente Tytsjerksteradiel. De gemeente Tytsjerksteradiel participeert in het project "Archeologie van het Houtwallen- en Elzensingelgebied Fryslân" door middel van cofinanciering. Dit meerjarige project wordt momenteel in opdracht van de provincie uitgevoerd. In het plangebied diende onderzocht te worden of voorgenomen bouwwerkzaamheden een bedreiging vormen voor eventueel aanwezige archeologische resten.
7. **Veldwerk:**

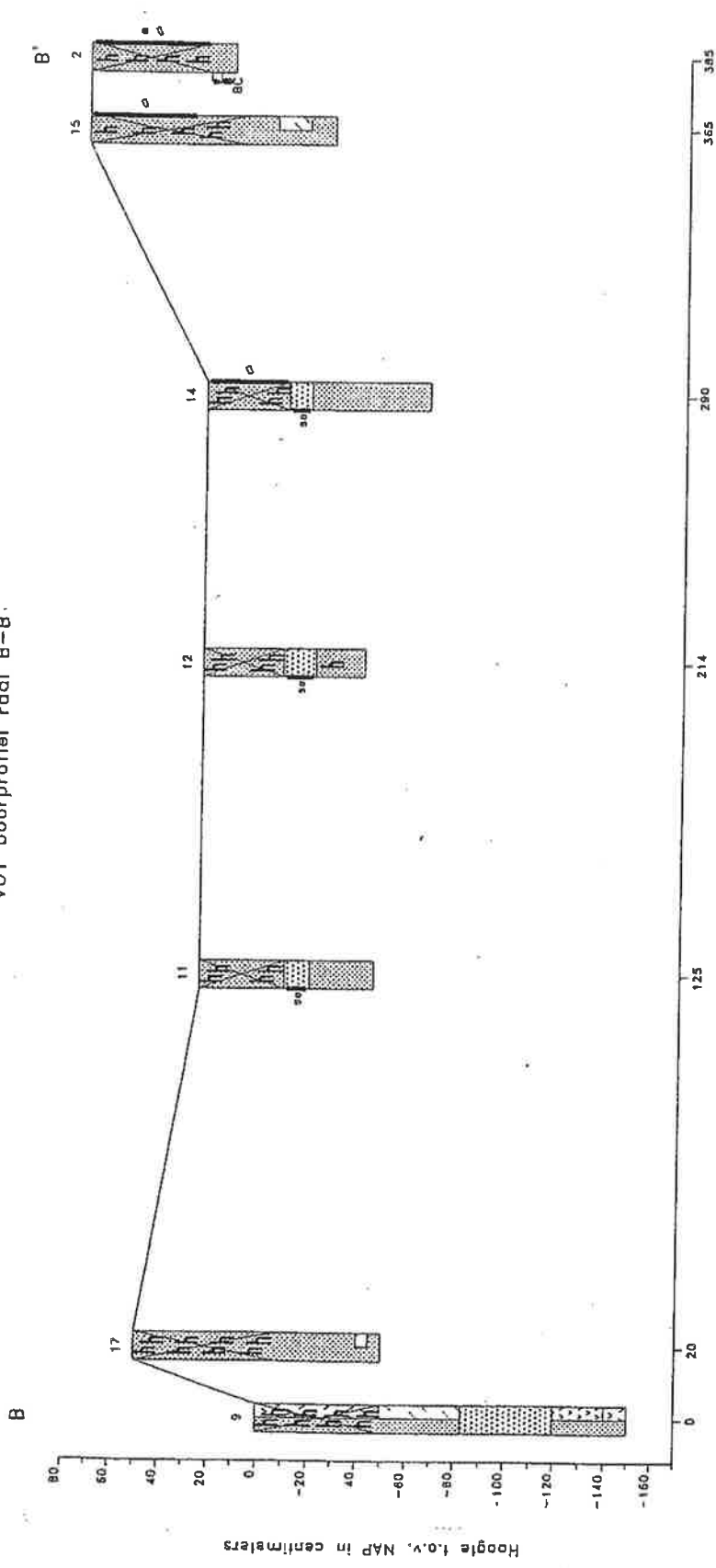
Methode: in het plangebied zijn slootkanten en molshopen geïnspecteerd op het voorkomen van archeologisch materiaal (visuele inspectie). Tevens zijn 18 boringen gezet met een guts met een diameter van drie cm (figuur 1). De boringen zijn, met uitzondering van boring 7, gezet tot in de ongestoorde pleistocene ondergrond. Hierbij is een indruk verkregen van de bodemopbouw en de mate van verstoring (veelal veroorzaakt door agrarisch grondgebruik) van de pleistocene ondergrond; tevens is de grondslag voor de archeologische verwachting van het terrein getoetst en op kleinere schaal bijgesteld. Om een indruk te krijgen van het reliëf in het plangebied zijn maaiveldhoogten op figuur 2 en 3 indicatief ingevoerd. De boringen zijn (verkennend onderzoek) niet ten opzichte van NAP ingemeten.

Resultaten: de visuele inspectie heeft geen relevant archeologisch materiaal (zoals vuursteenafslagen of aardewerkscherven) aan het licht gebracht. In het zuiden van het plangebied ligt een kleine maar toch duidelijk zichtbare noordwest-zuidoost georiënteerde verhoging waarop de boringen 16 en 17 zijn gezet. Dit reliëf wordt veroorzaakt door een dekzand-/keileemopduiking (figuur 2 en 3). Direct ten zuiden van deze opduiking ligt een met (Sphagnum) veen en klei opgevulde depressie. De veenopvulling bereikt in boring 7 een diepte van meer dan 2,0 m -Mv. De genese van deze depressie is niet bekend maar het is zeker niet uit te sluiten dat het een pingoruïne betreft. In geen van de boringen die in (de omgeving van) deze depressie zijn gezet, zijn overtuigende sporen (bijv. grote hoeveelheden houtskool en/of resten van vuursteenbewerking) aangetroffen die duiden op een nederzettingslocatie. Alleen in boring 7 is een geringe hoeveelheid (enkele pitjes) houtskool aangetroffen. De archeologische verwachting voor de aanwezigheid van nederzettingsresten is zowel op de dekzandrug als aan de randen van de depressie zonder meer hoog. Om prehistorische bewoningsresten in deze zone te kunnen uitsluiten, is een groter monstervolume (grote dichtheid aan boringen waarvan de opgeboorde grond wordt onderzocht) noodzakelijk.

fig 1

V01 boorprofiel rasi B-B'

Afstand tot nulpunt in meters

- bouwvoor
- siltigheid 1
- zand
- veen
- siltigheid 2
- veinigheid 1
- veinigheid 3
- B-horizont
- BC-horizont
- sterk verdaard
- licht humeus
- humeus
- spikkel houtskool
- spikkels puin
- voorkomen archeologisch materiaal

project en specificatie -> V01 en HUR (files V01HUR(B en P).dat)
 uitdraaien op schaal -> 1:2000 (1mm = 2)
 overdrijving Y -> 70
 breedte boorslaaf in meters -> 8m
 aereering vergraaf met -> 1.5
 symbolen vergraaf met -> 2.16
 afstand verticaal tussen legenda-eenheden -> 14
 afstand horizontaal tussen de legenda-eenheden -> 60

Fig 3

**Plangebieden Hurdegaryp, Oentsjerk, Tytsjerk, Sumar, Jistrum en Burgum
 Gemeente Tytsjerksteradiel**

Plangebied 1: Hurdegaryp
 Resultaten booronderzoek

legenda

boringen

- zonder bodemvorming
- ⊕ met lichte bodemvorming
- 10 boomnummer

overig

- aanbevolen vervolgonderzoek
- eerder onderzocht gebied (Asmussen, 2002)
- grens plangebied

Figuur 1. Plangebied 1 - resultaten booronderzoek.

2 Plangebied 1: Hurdegaryp, It sûd (3e fase)

2.1 Algemeen

opdrachtgever: gemeente Tytsjerksteradiel

aanleiding onderzoek: planontwikkeling

datum uitvoering veldwerk: week 22 en 24, 2004

Locatiegegevens

- kaartblad *topografische kaart Nederland 1:25.000*: 6D
- *plangebied in gebruik als*: grasland
- *oppervlakte plangebied*: circa 5 ha
- *centrumcoördinaten (X/Y)*: 192.650/581.100

2.2 Bureauonderzoek

Archeologische gegevens

- *archeologische verwachting*: volgens de FAMKE (Provincie Fryslân, 2002), Asmussen (1999; 2002) en Ten Anscher e.a. (2004): middelmatig tot hoog voor vindplaatsen uit de Steentijd t/m Vroege Bronstijd. Voor het noordelijke gedeelte is de verwachting ook hoog voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen. De Rijksstraatweg is een oude ontginningsas waarlangs middeleeuwse bewoningsresten kunnen voorkomen (zie bijvoorbeeld Schotanus à Sterringa, 1718).
- *ARCHIS-waarnemingen (nationaal Archeologisch Informatie Systeem)*
  - in plangebied: geen
  - in de directe nabijheid (< 300 m): CMA-code 06D-025 (monumentnummer 15105): de beschermde dorpskern van Hurdegaryp, terrein van hoge archeologische waarde, Late Middeleeuwen tot Nieuwe tijd; ARCHIS-waarnemingsnummer 128808: archeologisch materiaal daterend uit de Late Middeleeuwen uit een opgraving door drs. G. Elzinga (Fries Museum) in 1972.
- *bekende archeologische gegevens uit andere bronnen*: naast het plangebied is in 2002 een booronderzoek uitgevoerd (Asmussen, 2002). Het betreft percelen ten westen van onderhavig plangebied vanaf de Rijksstraatweg naar het zuiden. In het zuidelijkste gedeelte hiervan ligt een pingoruïne.

Bodemkundige gegevens

Volgens de Bodemkaart (Stiboka, 1981): moerige podzolgronden met een moerige bovengrond op zand met een duidelijk humuspodzol-B en keileem beginnend tussen 40 en 120 cm -Mv en ten minste 20 cm dik (code: vWpx).

2.5 Aanbevelingen

Op grond van de resultaten van het karterend booronderzoek wordt voor dit plangebied geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen.

Plangebieden Hurdegaryp, Tytsjerk, Jistrum, Sumar en Burgum Gemeente Tytsjerksteradiel

Plangebied 1: Hurdegaryp
Resultaten booronderzoek

legenda

boringen

- zonder bodemvorming
- ⊙ met lichte bodemvorming
- ⊕ megaboring
- 10 boornummer

overig

- begrenzing vervolgonderzoek
- eerder onderzocht gebied (Asmussen, 2002)
- - - - - grens plangebied

Figuur 1. Plangebied Hurdegaryp, It Súd (3e fase) - resultaten booronderzoek.

Gemeente Tytsjerksteradiel	
Reg.nr.	36051
Ynk.:	15 DEC 2004
Klass.nr.	1.0533
Op 'e noed fan:	RO
Kop.: weth./êft./ried	

Gemeente Tytsjerksteradiel
t.a.v. dhr. heer Van der Zee
Postbus 3
9250 AA Burgum

Advies Provinciaal Archeoloog
Nr: A12-9-2004/284
Status: ambtelijk en voorlopig

Leeuwarden, 9 december 2004

Betreft: Hurdegaryp It Súd Pingo-onderzoek

Geachte heer Van der Zee,

Naar aanleiding van uw telefonische verzoek om het archeologische onderzoek naar een pingo-ruïne in plangebied It Súd in Hurdegaryp te laten starten, hierbij het volgende:

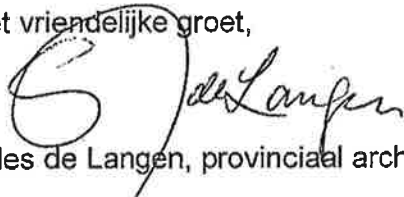
In de gemeente hebben in de afgelopen diverse onderzoeken plaatsgehad, waarvan de verdiepingsslag ten behoeve van de FAMKE in het bijzonder het vermelden waard is. Dit project werd mede in opdracht van de gemeente uitgevoerd en werd begeleid door de provincie. Binnenkort kan ik mijn eindoordeel over de rapportage geven en zal ik met uw gemeente contact opnemen om de doorwerking te bespreken die dit onderzoek heeft gehad op de FAMKE. Daarnaast is er, onder meer in uw gemeente, een onderzoek verricht naar de pingo-ruïnes in de Noordelijke Wouden. Een en ander is reeds genoemd in mijn brief aan uw collega de heer Nijenhuis (27 maart 2003, adviesnummer A2-4-2003/45).

Op grond van genoemd recent onderzoek, kom ik tot een bijstelling van eveneens genoemd advies. Gebleken is dat niet elke pingo-ruïne volledig beschermd hoeft te worden, wanneer binnen een gebied met een bepaalde omvang meerdere goed geconserveerde pingo-ruïnes aanwezig zijn. Gezien

1. de ruime verspreiding van pingo-ruïnes in de nabije omgeving van Hurdegaryp
2. de staat van de pingo-ruïne in plangebied It Súd en
3. het gegeven dat de archeologische indicatoren aan de rand van de pingo-ruïne in It Súd niet overduidelijk in de richting van een archeologische vindplaats wezen, meen ik dat nader archeologisch onderzoek niet (langer) nodig is. Planin- of aanpassing is niet aan de orde.

Bij dit advies heb ik meegewogen dat archeologisch beleid ten aanzien van pingo-ruïnes en archeologische indicatoren in en rond pingo-ruïnes nadere uitwerking behoeft.

Met vriendelijke groet,

Gilles de Langen, provinciaal archeoloog